

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พุทธศักราช 2520 ได้ให้ความสำคัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการศึกษาในระบบโรงเรียน และได้กำหนดนโยบายที่สำคัญในการจัดการศึกษาของรัฐว่า "รัฐพึงเร่งรัดและสนับสนุนการศึกษานอกโรงเรียน ในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่บุคคลที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาในโรงเรียน" (กรมสามัญศึกษา 2520 : 12) ทั้งนี้ก็เนื่องจากว่าการศึกษาในระบบโรงเรียนที่รัฐจัดให้กับประชาชนโดยทั่วไปนั้น มีข้อจำกัดหลายประการ ซึ่งไม่เอื้อต่อความต้องการของผู้เรียนตลอดจนการให้บริการแก่ผู้เรียน ก็ทำได้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น คือไม่เปิดโอกาสให้คนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งเป็นผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาได้มีโอกาสอย่างทั่วถึง ดังที่ สุนทร โคตรบรรเทา (2524 : 6) ได้กล่าวว่า

"การศึกษาในระบบโรงเรียน ยังทำหน้าที่ได้เพียงส่วนน้อยเท่านั้น ยังไม่สนองความต้องการทางการศึกษาและ เปิดโอกาสให้คนส่วนใหญ่ของประเทศได้เพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ทักษะและทัศนคติในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ฉะนั้นน่าจะ ได้คิดหาช่องทางและแนวการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้คนส่วนใหญ่ของประเทศได้ศึกษาหาความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพและหาประสบการณ์ตามความต้องการและความสนใจได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่มีการจำกัดในเรื่อง เวลา โอกาส สถานที่ วัยและเพศของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ทุกโอกาสที่มีความต้องการ การศึกษาในแนวใหม่ ได้แก่ การศึกษานอกระบบโรงเรียน"

การศึกษานอกระบบโรงเรียนประเภทสายสามัญศึกษา เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการศึกษา เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนและผู้ใหญ่ที่อยู่นอกระบบโรงเรียน ให้ได้รับการศึกษาที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมีพื้นฐานในการเรียนรู้ คิดเป็น เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม ได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์และทันต่อเหตุการณ์ รวมทั้งมี

โอกาสพัฒนาทักษะและวิชาชีพตามความจำเป็นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการของบุคคลที่อยู่นอกโรงเรียน ที่ต้องการ เข้ารับการศึกษา เพื่อพัฒนาตนเองอย่างแท้จริง โดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2530 : 1) ได้จัดหลักสูตรได้ 3 ระดับ คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผู้จบหลักสูตรมีศักดิ์และสิทธิเท่ากับผู้ที่จบจากหลักสูตรในระบบโรงเรียนทุกประการ

อย่างไรก็ดีหลักสูตรการเรียนการสอนจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดก็ต้องมีการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่มีคุณภาพหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ หลักสูตรจะประสบความสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยกระบวนการใช้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพและในกระบวนการใช้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพนี้ ต้องประกอบด้วย ครู ผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอน

ในด้านครูผู้สอน ควรต้องมีความรู้กว้างขวาง เข้าใจธรรมชาติและความสนใจของผู้เรียน โดยไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่สอนโดยตรง แต่จะเป็นผู้คอยช่วยเหลือแนะนำ กระตุ้นให้กำลังใจ ทำหน้าที่ประสานงาน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้และชี้แนะแหล่งความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้เรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ (กมลวรรณ มงคลศิริ 2529 : 3) และการที่ครูผู้สอนจะทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ถูกต้อง ครูยังต้อง เข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับปรัชญา จิตวิทยาของผู้เรียน และกระบวนการเรียนการสอน ดังที่ ทรงวุฒิ สุธาอรุณ (2529 : 100) ได้กล่าวไว้ว่า "ครูต้องทราบปรัชญาการศึกษาที่เน้นในเรื่องของการที่จะพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ในทุก ๆ ด้าน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อใ้มนุษย์รู้จักและเห็นคุณค่าของตนเอง โดยเฉพามุ่งให้ผู้เรียนพึ่งตนเองและสามารถนำตนเองได้"

ในด้านผู้เรียน ก็มีบทบาทสำคัญไม่น้อยกว่าครูผู้สอน ดังที่ สุนทร โคตรมรรเทา (2530 : 91) ได้กล่าวไว้ว่า "การศึกษาผู้ใหญ่ถือว่า นักศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้ใหญ่แล้วในสังคมผู้ใหญ่จึงต้องลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง และตัดสินใจ เลือกปฏิบัติในสิ่งที่คิดว่าเหมาะสมกับความสามารถ สามารถมีส่วนในการวางแผนการเรียนและนำแผนการเรียนนี้ไปใช้ได้ ผู้ใหญ่ยังเป็นผู้ที่สามารถตัดสินใจคุณค่าของกิจกรรมการเรียนและการ เกี่ยวข้องกับชีวิตของคนได้อย่างถูกต้อง" โดยทั่วไปครูสอนผู้ใหญ่จึงทำหน้าที่เป็นวิทยากรที่มองสภาพการเรียนรู้อันเป็นความพยายามร่วมกัน ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่า นักศึกษาผู้ใหญ่มีความรู้ในสาขาต่าง ๆ เท่ากันกับครู แต่ครูควรให้การเคารพและ เห็นคุณค่าในประสบการณ์และความชำนาญของนักศึกษาผู้ใหญ่ และแลกเปลี่ยนกับผู้เรียนไปตามความสามารถของครู

ในด้านกระบวนการเรียนการสอนนั้น มีหลายวิธีด้วยกันและสามารถแบ่งได้หลายลักษณะ แต่ที่นิยมกันโดยทั่วไปก็คือ การแบ่งวิธีสอนโดยยึดบทบาทของครูและผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถแบ่งลักษณะของการเรียนการสอนเป็น 2 วิธีคือ

1. การเรียนการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง หมายถึง ครูเป็นผู้ดำเนินการในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้วางแผนการสอน ควบคุมเนื้อหา วัดผลและดำเนินการทุกอย่างภายใต้การสอนโดยเน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ส่วนใหญ่ครูจะใช้วิธีการบรรยายและการสาธิต (รัตนา พุ่มไพศาล 2529 : 6)

2. การเรียนการสอนที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้สอนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้สอนมีบทบาทในด้านความช่วยเหลือจัดอำนวยความสะดวกมากกว่าสั่งการ (รัตนา พุ่มไพศาล 2529 : 17) โดยส่วนใหญ่ผู้เรียนเป็นผู้วางแผนการเรียน ดำเนินการค้นคว้าหาความรู้และสรุปผลด้วยตนเอง ซึ่งการเรียนการสอนวิธีนี้สามารถแบ่งออกเป็นหลายลักษณะ ได้แก่

1. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Self Study) หมายถึง การสืบสาวหรือเสาะหาข้อมูล หรือความรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจสรรพสิ่งต่าง ๆ อันจะช่วยให้ผู้ศึกษาค้นคว้าเกิดความกระจ่าง เกิดความงอกงามทางสติปัญญา (ศิริวรรณ ดันติกุล 2531 : 6)

2. การศึกษาด้วยตนเองแบบอิสระ (Independent Study) หมายถึง ผู้เรียนจัดการเรียนตามระดับความสามารถของตนเอง โดยที่ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนและเรียนด้วยวิธีของตนเอง (Dorothy B Farmer 1975 : 28)

3. การศึกษาเป็นรายบุคคล (Individualized learning) หมายถึง การเรียนที่ให้อิสระและเสรีภาพแก่ผู้เรียนอย่างเต็มที่ โดยยึดความแตกต่างรายบุคคล มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีอิสระและฝึกฝนในสิ่งที่สนใจจนเกิดความชำนาญ (รัตนา พุ่มไพศาล 2529 : 79)

4. การเรียนด้วยการนำตนเอง (Self - Directed learning) หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจัดกระบวนการเรียนด้วยตนเอง โดยได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน หรือครู การเรียนด้วยการนำตนเอง ในที่นี้ มัลคัม โนลส์ (Knowles 1975 : 18) ได้กล่าวว่า ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ

- 4.1 การวิเคราะห์ความต้องการ
- 4.2 การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน
- 4.3 การวางแผนการเรียน
- 4.4 การแสวงหาแหล่งวิทยาการและ
- 4.5 การประเมินผล

อย่างไรก็ตาม การเรียนด้วยการนำตนเองในที่นี้ไม่เหมือนกับวิธีการเรียนในลักษณะอื่น ๆ ที่ทราบกันดี เช่น การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Self Study) การเรียนด้วยตนเองแบบอิสระ (Independent Study) และการศึกษาเป็นรายบุคคล (Individualized learning) วิธีที่กล่าวข้างต้น ส่วนมากผู้เรียนจะทำกิจกรรมทุกอย่างแต่เพียงผู้เดียวผิดกับการเรียนด้วยการนำตนเอง ผู้เรียนจะได้ทำกิจกรรมการเรียนร่วมกับผู้อื่น เช่น ครู วิทยากร และเพื่อนในชั้นเรียน

การเรียนด้วยการนำตนเอง เป็นวิธีการเรียนการสอนที่เน้นบทบาทของผู้เรียน เป็นสำคัญ และยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่แตกต่างจากการเรียนการสอนที่เน้นบทบาทของครูผู้สอน หรือที่เรียกว่า การเรียนการสอนที่มีครูเป็นศูนย์กลาง ดังรายละเอียดการเปรียบเทียบที่ มัลคัม โนลส์ (Knowles 1975 : 303) ได้อธิบายไว้ดังนี้

รายการเปรียบเทียบ	การเรียนการสอนแบบมีครูเป็นศูนย์กลาง	การเรียนการสอนแบบมีผู้เรียนเรียนด้วยการนำตนเอง
- มโนทัศน์ของผู้เรียน	- อาศัยครู เป็นผู้ตัดสินใจในการเรียน	- เป็นตัวของตัวเอง
- ประสบการณ์ของผู้เรียน	- ครู เป็นผู้เลือกประสบการณ์ถ่ายทอดให้ผู้เรียน	- ผู้เรียนมีประสบการณ์ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง
- ความพร้อมในการเรียน	- แตกต่างกันตามระดับวุฒิภาวะ	- แตกต่างกันตามงานและปัญหาชีวิต
- ทิศทางของการเรียน	- รวมศูนย์อยู่ที่เนื้อหา	- รวมศูนย์อยู่ที่งานและปัญหาชีวิต
- แรงจูงใจของผู้เรียน	- มีแรงจูงใจภายนอก เช่น การสนับสนุนและลงโทษจากครู	- มีแรงจูงใจภายใน เช่น ความต้องการประกอบกิจกรรมให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

รายการ เปรียบ เทียบ	การ เรียนการสอนแบบมี ครู เป็นศูนย์กลาง	การ เรียนการสอนแบบมีผู้ เรียน เรียนด้วยการนำตนเอง
<p>กระบวนการ เรียน</p> <ul style="list-style-type: none"> - บรรยากาศ - การวางแผนการเรียน - การวิเคราะห์ความต้องการ - การกำหนดจุดมุ่งหมายในการ เรียน - รูปแบบหลักสูตร - กิจกรรมการเรียน - การประเมินผล 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นทางการ สื่ออาวุโส แข่งขันตัดสินผิดถูก - ครู เป็นผู้กำหนด - ครู เป็นผู้กำหนด - ครู เป็นผู้กำหนดแต่ผู้เดียว - แบ่ง เนื้อหา เป็นหน่วยย่อย ตายตัว ไม่มีการยืดหยุ่น การ เรียง เนื้อหาในหลักสูตร สอดคล้องตามหลักการและ เหตุผล - ใช้วิธีถ่ายทอดความรู้ จัด การบรรยาย การกำหนด เรื่องให้อ่าน - ครู เป็นผู้ประเมินผล 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่เป็นทางการ เคารพ ซึ่งกันและกัน มีความ เป็น กันเอง ร่วมมือ สนับสนุน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน - ครูและผู้เรียน เป็นผู้ร่วมกัน วางแผนการเรียนการสอน - ครูและผู้เรียนร่วมกันกำหนด ความต้องการ - ครูและผู้เรียนร่วมกันกำหนด จุดมุ่งหมายในการ เรียน - หลักสูตรมีความยืดหยุ่น ถือเอา ความพร้อมและความสนใจของ ผู้เรียน เป็นหลักสำคัญ - ศึกษาด้วยการนำตนเอง อาศัย ประสบการณ์มาก - ครูและผู้เรียนร่วมกันประเมินผล

การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นวิธีการเรียนการสอนที่นักการศึกษาผู้ใหญ่ ได้ให้ความคิดเห็นว่า เป็นรูปแบบการเรียนที่เหมาะสมสำหรับผู้ใหญ่ โดยให้เหตุผล 2 ประการ คือ (Knowles 1975 : 303)

1. ผู้ที่เข้าร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนมากเป็นผู้ที่มีความคิดเป็น ตัวของตัวเอง และเข้ามาเรียนด้วยความเต็มใจ มิได้ถูกบังคับมา เรียนด้วยความสมัครใจ จะเป็นผู้ที่เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าและดีกว่าผู้ที่เข้าเรียนโดยถูกบังคับและอยู่ในระบบการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้บอกแต่เพียงฝ่ายเดียว ทั้งนี้เพราะว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ผู้ที่เข้ามาเรียนจะมีจุดประสงค์หรือเป้าหมายที่แน่นอน มีแรงจูงใจ นอกจากนี้แล้ว ผู้เรียนมักจะนำผลที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่าและนานกว่า

2. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นวิธีการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพและกระบวนการพัฒนาทางจิตวิทยา ทราบกันดีแล้ว เมื่อมนุษย์ลืมตามองดูโลก มนุษย์เราช่วยตัวเองไม่ได้ต้องพึ่งพ่อแม่และคนอื่น ๆ อยู่ตลอดเวลา เมื่อเติบโตขึ้น มนุษย์ก็ค่อย ๆ เปลี่ยนบุคลิกภาพเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่พึ่งคนอื่นอีกต่อไปตามลำดับ โดยเริ่มหลุดจากการควบคุมของพ่อแม่ ของครู และของคนอื่น ๆ และสิ่งนี้ก็คือ การพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

นอกจากนี้สมคิด อิศระวัตน์ (2532 : 77) ยังได้กล่าวไว้ว่า "การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญสำหรับการศึกษ ควรฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น ครู ผู้บริหาร นักการศึกษาและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย"

กล่าวโดยสรุปการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นรูปแบบของการเรียนรู้วิธีการหนึ่งที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในระบบการศึกษานอกโรงเรียน เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นการเรียนรู้ที่ยอมรับสภาพความแตกต่างระหว่างบุคคล เป็นการเรียนรู้ที่เคารพในศักยภาพของผู้เรียนและเป็นการเรียนรู้ที่สนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพื่อที่จะให้ตนเองสามารถดำรงอยู่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข

อนึ่งหากกล่าวถึงกระบวนการเรียนการสอนก็มีความสำคัญพอ ๆ กับเนื้อหา ซึ่งเป็นส่วนประกอบของหลักสูตรที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเองและสังคม คือ วิชาสังคมศึกษา โดยโพพอร์ย ลินดาร์ตัน (2529 : 82-83) ได้กล่าวไว้ว่า "วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญวิชาหนึ่ง จัดอยู่ในกลุ่มประสบการณ์เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการดำรงชีวิตและสังคมมนุษย์" นอกจากนี้

จรรยา อุณฺณี (2520 : 27) ยังได้กล่าวอีกด้วยว่า "วิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาที่เน้นให้ผู้เรียน แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รู้จักคิดและฝึกฝนในการคิด เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่กำหนดอยู่ในจุดประสงค์ข้อ 2 ของหมวดวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน (กรมการศึกษานอกโรงเรียน 2530 : 41) คือ "เพื่อให้รู้จักวิธีการเรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่หาความรู้และทักษะอยู่เสมอ" นอกจากนี้วิชาสังคมศึกษายังเป็นวิชาที่มีส่วน ช่วยให้บุคคลเรียนรู้การดำรงชีวิต อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รู้จักหน้าที่และใช้สิทธิ เสรีภาพของตนในทางสร้างสรรค์ บนรากฐานแห่งกฎหมาย จะเห็นได้ว่าวิชาสังคมศึกษา เป็นวิชาบังคับของ หลักสูตรการศึกษาทุกระดับ และความสำคัญอีกประการหนึ่งของวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ ทุกสิ่งทุกอย่างในการดำรงชีวิต คือ ระบบการศึกษาดลอดชีวิต (บุญถิ่น อัตถากร 2512 : 45)

จากความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาดังกล่าว โดยเฉพาะในแง่ที่เป็นวิชาที่จะพัฒนาบุคคล ทั้งในส่วนตัวและสังคมให้สามารถ เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต ดังนั้น วิชาสังคมศึกษาจึงควรใช้รูปแบบการเรียนด้วยการนำตนเอง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการเรียนด้วยการนำตนเอง เหมาะสำหรับวิชาสังคมศึกษา ซึ่งรูปแบบนี้เป็นที่ยอมรับและเห็นคุณค่าอย่างมาก แต่การที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนดังกล่าว ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญมาก เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน การแสวงหาแหล่งวิทยาการ การวางแผนการเรียน การประเมินผล โดยมีครูเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนและส่งเสริมในฐานะที่ปรึกษาหรืออำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนเท่านั้น ไม่ใช่ทำหน้าที่ป้อนข้อมูลความรู้ให้แก่ผู้เรียน เช่นที่ผ่านมา

แต่โดยสภาพทั่วไปจากการสังเกตและจากการศึกษา เอกสารเกี่ยวกับการเรียนการสอน ในสภาพการณ์จริงพบว่า ส่วนใหญ่บรรยากาศการเรียนการสอนในโรงเรียนผู้ใหญ่อายุน้อย ครูยังเป็นศูนย์กลาง ซึ่งไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สาเหตุของปัญหานี้มาจากครูสอนผู้ใหญ่เคยชินและปฏิบัติต่อนักศึกษาผู้ใหญ่เสมือนว่าเป็น เด็กนักเรียนภาคปกติ ไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนนำตนเอง โดยมักสอนตามเนื้อหาบทเรียน (อุ้นตา นพคุณ 2527 : 87) นอกจากนี้ ครูยังขาดความเชื่อมั่นในปรัชญาการศึกษานอกโรงเรียนในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยครูผู้สอนมัก เน้นการเรียน เพื่อการสอบไม่เน้นกระบวนการเรียนรู้ ทั้ง ๆ ที่ทางกรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้จัดหลักสูตรการอบรมครูผู้สอนการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ เพื่อให้ครูผู้สอนได้มีความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนแล้ว จึงอาจกล่าวได้ว่า สิ่งที่เป็นปัญหาดังกล่าวข้างต้น จัดเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องแก้ไขอย่างรีบด่วน ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนของประเทศไทย

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจต้องการศึกษาว่าครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา และนักศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนด้วยการนำตนเอง ในประเด็นเหล่านี้มากน้อยเพียงใด คือ

1. การวิเคราะห์ความต้องการ
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน
3. การวางแผนการเรียน
4. การแสวงหาแหล่งวิทยาการ
5. การประเมินผล

โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดในเรื่องการเรียนการนำตนเองของโนลส์ (Knowles) มาเป็นกรอบความคิดในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์และพื้นฐานต่อการพัฒนาการสอนนักศึกษาผู้ใหญ่ในหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาและนักศึกษาผู้ใหญ่ เกี่ยวกับการเรียนด้วยการนำตนเอง ในโรงเรียนผู้ใหญ่สายสามัญ กรุงเทพมหานคร ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้
 - 1.1 การวิเคราะห์ความต้องการ
 - 1.2 การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน
 - 1.3 การวางแผนการเรียน
 - 1.4 การแสวงหาแหล่งวิทยาการ
 - 1.5 การประเมินผล
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาและนักศึกษาผู้ใหญ่เกี่ยวกับการเรียนด้วยการนำตนเอง ในโรงเรียนผู้ใหญ่สายสามัญ กรุงเทพมหานคร

ขอบ เขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูสอนสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและนักศึกษาผู้ใหญ่ หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน สายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีเรียนแบบชั้นเรียน ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา จากโรงเรียนผู้ใหญ่ ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2532 เท่านั้น

2. ตัวแปรที่จะศึกษา

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กลุ่มครูสังคมศึกษาและกลุ่มนักศึกษา

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาและนักศึกษาผู้ใหญ่ สายสามัญเกี่ยวกับการเรียนด้วยการนำตนเอง ในประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้

1. การวิเคราะห์ความต้องการ
2. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน
3. การวางแผนการเรียน
4. การแสวงหาแหล่งวิทยาการ
5. การประเมินผล

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความเข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยขอให้ความหมายของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. โรงเรียนผู้ใหญ่ หมายถึง สถานศึกษา ซึ่งจัดการศึกษานอกโรงเรียน สายสามัญ โดยวิธีแบบชั้นเรียน หรือหน้าที่อื่นใดตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนมอบหมาย

2. ครูสังคมศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนผู้ใหญ่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2532

3. นักศึกษาผู้ใหญ่ หมายถึง ผู้ที่กำลังเรียนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนผู้ใหญ่ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2532 ในเขตกรุงเทพมหานคร

4. การเรียนด้วยการนำตนเอง หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนที่ผู้เรียนจัดวิธีการเรียนด้วยตนเอง ตั้งแต่การวิเคราะห์ ความต้องการของตนเอง การกำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน การวางแผนการเรียน การแสวงหาแหล่งวิทยาการ การประเมินผล แต่ทั้งนี้ยังต้องอาศัยคำปรึกษาและความช่วยเหลือจากผู้อื่นในลักษณะของเพื่อนร่วมงานด้วย เช่น ครู เพื่อน ฯลฯ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนและผู้เรียนปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยวิธีการเรียนด้วยการนำตนเองให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารได้พัฒนาการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับศาสตร์การศึกษานอกระบบโรงเรียน